

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Центральна спілка споживчих товариств України
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Полтавський навчальний комплекс Укоопспілки «Освіта»

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**Матеріали XXXVI міжвузівської
науково-методичної конференції**

ЧАСТИНА I

22–23 березня 2011 року

**ПОЛТАВА
РВВ ПУЕТ
2011**

<i>Лисенко Н. В., Мартосенко М. Г.</i> Компетенція діяльності як складова підготовки фахівців за напрямом «Товарознавство і торговельне підприємництво».....	160
<i>Ніколенко С. С., Кушнір Л. Л.</i> Методологічна роль економічної теорії у реалізації компетентнісного підходу в професійній освіті.....	162
<i>Пінчук І. О.</i> Категорія «знання» в контексті компетентнісного підходу	164
<i>Стрельніков В. Ю.</i> Компетентнісний підхід в акмеології.....	167
<i>Тодорова І. С., Стеценко В. В.</i> Психолого-педагогічні аспекти формування комунікативної компетентності студентів.....	169
<i>Сарапин В. В.</i> Формування комунікативної компетенції у сфері публічного ділового спілкування	171
<i>Лебедик Л. В.</i> Педагогічна підготовка магістрів економіки на основі компетентнісного підходу	174
<i>Кравченко Л. М.</i> Компетентнісно-концентричний підхід до підготовки фахівців з менеджменту освіти	176
<i>Моторний Ю. В.</i> Статистичний аналіз впливу факторів на успішність студентів	179
<i>Перебийніс В. І.</i> Набуття умінь і навичок у процесі підготовки курсової роботи з дисципліни «Логістика»	181
<i>Олексенко Л. В.</i> Інноваційний розвиток вищої освіти	183
<i>Костишина Т. А.</i> Особливості компетентнісного підходу до формування системи цінностей при викладанні дисципліни «Управління персоналом».....	187
<i>Шевченко А. Ф., Шевченко О. М.</i> Компетентнісний підхід як спосіб досягнення нової якості освіти	189
<i>Бенях В. В., Гвоздик Н. М.</i> Підвищення мотивації навчальної діяльності студентів.....	191

<i>Тужилкіна О. В.</i> Формування ключових компетентностей у майбутніх HR-менеджерів.....	194
<i>Балабан П. Ю., Балабан М. П., Кравченко В. О., Соколова А. М.</i> Формування професійних компетенцій в процесі викладання дисциплін торговельного спрямування.....	197
<i>Пантелеймоненко А. О.</i> Про чинники результативності реалізації компетентнісного підходу у сучасному навчальному процесі	199
<i>Негребецька Л. А., Креценко Л. Ф.</i> Значення економіко-математичного моделювання для підготовки фахівців з економічної кібернетики	202
<i>Краус Н. М.</i> Компетентнісний підхід в системі вищої освіти	204
<i>Безпарточний М. Г.</i> Використання компетентнісного підходу при формуванні якісної системи вищої освіти та підготовки кваліфікованих фахівців	206
<i>Бутенко Н. В.</i> Формування корпоративних цінностей у випускників вищих навчальних закладів	208
<i>Бондар О. В.</i> Компетентнісний підхід до формування нової формації фахівців у ВНЗ на шляху інноваційного розвитку України.....	210
<i>Губа Л. М., Басова Ю. О.</i> Новий підхід при викладанні дисципліни «Дослідна робота» як форма підвищення професійної підготовки товарознавців	212
<i>Гончаренко Г. М., Гончаренко В. В.</i> Роль Інтернет-ресурсів у вивченні дисципліни «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства».....	214
<i>Скрипник В. О., Скрипник О. В.</i> Індивідуальні завдання з дисципліни «Системи технологій промисловості» – один із елементів формування системи цінностей випускника напрямку «Економічна кібернетика».....	216

Маніна Л. І., Балинський В. С. Ефективність інтерактивних комп'ютерних технологій у навчальній діяльності	217
✓ Строчихін Ю. Ф., Цветкова Л. О. Якість читання лекцій як компетентнісна характеристика викладача	218
Глоба О. В., Щербина С. Д. Симуляція комунікативного акту з використанням пз як засіб кореляції володіння Business English.....	221
Артюх В. М. Перекладацька компетенція як засіб формування білінгвального логіко-понятійного апарата студента.....	223
Остапченко О. Б., Пищίδα Л. В., Антіпова А. В. Дистанційне навчання при вивченні іноземних мов	225
Білоусько Т. М. Проблема використання дистанційної освіти у ВНЗ	227
Шара С. О. Використання компетентнісного підходу у професійно-педагогічній адаптації молодих викладачів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.....	229
Дзекун Ю. О. Формування комунікативних навичок майбутніх менеджерів у процесі оволодіння іноземною мовою.....	231
Антропова Л. М., Миронова Н. О. Використання компетентнісного підходу при викладанні дисципліни «Устаткування підприємств ресторанного господарства».....	233
Ісакова В. С. Компетентнісний підхід у підготовці молодших спеціалістів економіки (на прикладі вивчення української мови за професійним спрямуванням).....	234
Краус К. М. Необхідність застосування компетентнісного підходу у навчальній діяльності ПУЕТ	237
Лозовський О. М., Бабчинська О. І., Мідляр А. К. Дистанційна освіта як вимога сучасності.....	239

Щербак Н. О. Компетентнісність і відповідальність при використанні історичних джерел.....	241
Маларенко С. В. Перспективи розвитку кооперативних дисциплін	242
Брацун А. О. Реалізація компетентнісного підходу до навчання на основі управління знаннями в сучасних умовах.....	243
Карпова О. В. Роль знань про історію рідного краю у процесі формування системи цінностей студентів.....	245
Цимбал В. М. Прийоми формування у студентів-технологів професійної відповідальності на заняттях з біохімії.....	247
Скрипник В. О., Маніна Л. І. Психологічні аспекти підвищення якості лекційних занять з дисципліни «Безпеки життєдіяльності».....	250
Ростовський В. С. Про методичне забезпечення курсу «Ресурсозберігаючі технології підприємств харчування».....	251
Мовчан М. М. Страх перед екзаменом як соціальний страх	252
Гайна Т. І. Практичні підходи щодо формування професійних компетенцій майбутніх фахівців	254

готовлений фахівець, здатний до того, щоб працювати в швидкозмінних ринкових умовах й управляти як різноманітними типами навчальних закладів, так і масштабними освітніми системами. А тому менеджер у своїй підготовці потребує професіоналізації змісту освіти. Цей тип освіти враховує залежність формування професійних знань і світогляду від реалій соціально-економічного розвитку суспільства і життєвих особистісних сприймань на різних вікових етапах, передбачає вироблення здатності до індивідуального вибору й самостійного рішення, інтеграції у систему підготовки передусім професійних, а також сучасних загальних універсальних знань, які перетворюються у процесі педагогічного адаптаційного розвитку на особистісно-соціальні. Особистість, послідовно пізнаючи основи провідних спеціальних наук, вивчає себе, самореалізується і професійно зростає на ранніх (початкових) та подальших (основному й післядипломному) етапах підготовки, у результаті чого відбувається формування особистісно і соціально значущих професійних компетентностей менеджера. Таким чином, не заперечуючи універсалізації освіти, акцентуємо увагу на процесі поетапної професійної підготовки менеджера широкої вікової періодизації у системі неперервної педагогічної освіти.

Тому науково обґрунтована поетапна підготовка менеджера освіти має інтегрувати такі концептуальні положення:

– професійна підготовка менеджера освіти ґрунтується на філософському вченні про людину як біосоціальну істоту, суб'єкта розвитку і саморозвитку в інтегрованій єдності антропоцентричних і соціоцентричних даних її характеристики. Вона конкретизується в наукових підходах – особистісно-соціальному, компетентісно-концентричному, діяльнісному, відносницькому, бізнесовому, маркетинговому, антикризовому та ін;

– «менеджер освіти» – це: високого рівня професіонал, освітній лідер, талановитий організатор педагогічної взаємодії, що володіє конвергентним мисленням, творчими й організаторськими здібностями, наділений владними повноваженнями з боку держави чи власника закладу, професійно керує педагогічним колективом відповідно до мети, місії, освітніх стандартів та соціально значущих педагогічних вимог, забезпечує рентабельність і конкурентноздатність освіти, здійснює моніторинг внутрішнього і зовнішнього педагогічного середовища, проводить маркетинг освітніх послуг, налагоджує ефективні зв'язки з гро-

мадськістю, як креативна особистість займається оперативним упровадженням інновацій у практику діяльності закладу.

– поетапна професійна підготовка менеджера освіти має розглядатися як інтегрована компетентісно-концентрична цілісність, що становить упорядковану множину взаємопов'язаних компонентів і виявляється в науковому обґрунтуванні комплексу концентричного характеру професійно-педагогічних компетентностей, які послідовно розвиваються у єдності початково-го – професійно-орієнтувального, основного – професійно-формувального та післядипломного – професійно-супроводжувального етапів, спрямованих на становлення учнів, студентів, магістрантів та діючих керівників освіти як менеджерів, суб'єктів управлінського виховання, навчання й особистісного саморозвитку.

Отже, теоретична концепція процесу поетапної професійної підготовки менеджера обґрунтовується як компетентісно-концентрична цілісність, передбачає виявлення і систематизацію комплексу професійних компетентностей менеджера освіти (пізнавально-аналітичних, ринково-креативних, навчально-виховних, організаторських, лідерських, інформаційно-комунікативних, загальнокультурних), які концентрично розвиваються у процесі початкової – професійно-орієнтувальної, основної – професійно-формувальної та післядипломної – професійно-супроводжувальної підготовки, забезпечуючи її людиноцентричну концептуалізацію.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА УСПІШНІСТЬ СУДЕНТІВ

*Ю. В. Моторний, старший викладач
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

На успішність студентів у вищому навчальному закладі діє безліч чинників. Крім чинників, вплив яких визначається особистістю студента, існує група факторів, вплив яких формують об'єктивні обставини. До таких об'єктивних чинників належать успішність в загальноосвітньому навчальному закладі, результати зовнішнього незалежного оцінювання, місце проживання, наявність державного (галузевого) замовлення, успішність зі споріднених навчальних дисциплін та інші. Ставилось завдання кількісно оцінити вплив деяких об'єктивних факторів за даними

про успішність студентів факультету фінансів і обліку ПУЕТ, використовуючи найпростіші статистичні методи кореляційного та дисперсійного аналізу.

Для визначення взаємозв'язку між поточною успішністю (за результатами атестації) з математики для економістів студентів першого курсу факультету фінансів і обліку та результатами зовнішнього незалежного оцінювання з математики розраховано коефіцієнти кореляції за окремими напрямами та по факультету в цілому. Коефіцієнти кореляції склали: за напрямом «Міжнародна економіка» – 0,521, за напрямом «Фінанси і кредит» – 0,404, за напрямом «Облік і аудит» – 0,152, в цілому по першому курсу – 0,351. Для перевірки значущості коефіцієнтів кореляції розраховано *t*-статистики, які відповідно становлять 2,441; 2,295; 0,654; 3,023. При порівнянні значень розрахованих *t*-статистик з табличними (з таблиці *t* Фішера, при $\alpha = 0,05$) виявилось, що всі коефіцієнти кореляції, крім розрахованого для напрямку «Облік і аудит», є значущими.

Тобто, можна зробити висновок, що між результатами зовнішнього незалежного оцінювання з математики та поточною успішністю з математики для економістів студентів першого курсу існує помірний взаємозв'язок (крім напрямку «Фінанси і кредит»). Проте, вплив результатів тестування з математики на поточну успішність з математики для економістів не є достатньо суттєвим, оскільки варіація успішності лише на 12,3 % пояснюється впливом результатів зовнішнього незалежного оцінювання з математики.

Для оцінки впливу фактору місця проживання на успішність було проведено розподіл студентів факультету на дві групи: на тих, які постійно мешкають в м. Полтаві, та на мешканців гуртожитків. Методом дисперсійного аналізу було розраховано загальні, факторні, та залишкові дисперсії, коефіцієнти детермінації по кожному курсу. Перевірку суттєвості впливу означеного фактору на успішність здійснено з застосуванням критерію Фішера. Коефіцієнти детермінації по курсам склали: на першому курсі – 0,403, на другому курсі – 0,304, на третьому курсі – 0,126, на четвертому курсі – 0,084. Суттєвими виявилися коефіцієнти розраховані для першого та другого курсів. Ступень впливу даного фактору на варіацію успішності знижується з 40,3 % і 30,4 % на першому та другому курсах до 8,4 % на четвертому внаслідок поступової адаптації студентів до умов проживання та з інших причин.

З метою вивчення впливу фактору наявності державного (галузевого) замовлення на успішність студентів проведено їх розподіл на дві групи: на тих, які навчаються за державним (галузовим) замовленням, та на тих, які навчаються на контрактній основі. Середній бал успішності по першій групі – 80,27, по другій групі – 72,68 (за 100-бальною шкалою). Розрахована *z*-статистика склала 2,76, що перевищує значення 1,96. Таким чином, з ймовірністю 0,95 можна стверджувати, що між рівнями успішності означених груп студентів існують суттєві відмінності. Коефіцієнт детермінації склав 0,368 при емпіричному кореляційному відношенні 0,607, що свідчить про те, що між наявністю державного (галузевого) замовлення і успішністю студентів існує помітний взаємозв'язок, варіація успішності студентів на 36,8 % залежить від наявності державного (галузевого) замовлення. Якщо розглядати результати за окремими курсами, то видно, що значення коефіцієнтів детермінації поступово зростає, цей взаємозв'язок на старших курсах стає ще тіснішим. Як і слід було очікувати, матеріальний фактор (стипендія) виявився найбільш дієвим.

Таким чином, дія не всіх факторів, вплив яких на успішність здавався б очевидним, виявилася найбільш суттєвою. Проте, врахування в навчальній діяльності викладача факторів, що впливають на успішність студентів, є досить корисним, а в умовах подальшої індивідуалізації навчального процесу і необхідним.

НАБУТТЯ УМІНЬ І НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГІСТИКА»

*В. І. Перебийніс, д.е.н., професор
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Студенти напрямку підготовки «Маркетинг» у поточному навчальному році вперше виконують курсову роботу з дисципліни «Логістика». Аналіз навчальної літератури засвідчує різноманіття методичних підходів до її структури.

Так, д.е.н., професор Є. В. Крикавський (Національний університет «Львівська політехніка») вважає, що курсова робота з цієї дисципліни може мати шість або сім підрозділів (без розбивки на розділи). У навчальному посібнику «Логістика: тре-

При цьому студент стає дослідником, глибше і повніше розкривається значення вивчених засобів профілактики та захисту.

Для підвищення ефективності навчального процесу програмні продукти Microsoft (Word, Power Point) створюють величезні можливості. Поєднання слова та наочності дозволяють проілюструвати матеріал з належним та якісним поясненням.

Варіант тандему «комп'ютер – мультимедійний проектор» дозволяє:

- проглядати зображення з будь-якого місця навчальної аудиторії;
- зробити інформацію оптимально наочною та доступною;
- використовувати систему, яка має зручну навігацію, що дає змогу переходити з одного слайду до іншого, або повертатись до попереднього;
- оживляти присутність динамічних та звукових об'єктів;
- подати навчальний матеріал в естетичній, доступній та захоплюючій формі.

Під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» до створення мультимедійних програмних продуктів залучаються самі студенти. Ця робота дозволяє студенту більш досконало вивчити програмний матеріал, застосувати набуті знання в майбутньому житті та на виробництві. Крім того, моделюючи конкретну ситуацію, у студента виховується потреба критично оцінювати результати. Під час розв'язання реальних задач студент більше і повніше розуміє значення гуманістичних ідей захисту людей від існуючих шкідливих та небезпечних факторів.

Комплекс навчальних засобів під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» здійснює досягнення поставленої мети, і головне виховує не лише висококваліфікованого фахівця, але і творчу людину.

Рей Бредбері говорив «Хто вмів творити, той руйнувати не буде».

ЯКІСТЬ ЧИТАННЯ ЛЕКЦІЙ ЯК КОМПЕТЕНТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКЛАДАЧА

*Ю. Ф. Строчихін, к.в.н., доцент; Л. О. Цветкова, к.в.н., доцент
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Підготовка фахівців, що затребувані на ринку праці і за рівнем отриманих теоретичних знань і сумою практичних навичок

створюють в очах працевдавців позитивний іміджевий портрет вищого навчального закладу, що їх випустив, пред'являє високі вимоги до викладачів, які проводять лекційні курси. Залишаючи осторонь особові якості викладачів (які, поза сумнівом, також у край важливі для досягнення цього завдання – сумлінність, доброзичливість і ввічливість по відношенню до студента, терплячість та ін.), зупинимося на чисто професійній стороні питання.

Лекційне заняття – не просто класична форма навчальної роботи викладача, але і відправний пункт, з якого розпочинається знайомство викладача зі студентами і навпаки. Тому від атрибутики і змісту лекції, способів викладу матеріалу, живого контакту зі студентською аудиторією в процесі лекції залежить інтерес студентів до викладача, його предмету і в певній мірі і підсумкові результати вивчення курсу.

Тотальне використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі спричинило помітний вплив на форми доведення лекційного матеріалу до студентів. Застосування мультимедійного супроводу лекцій спростило підготовку і демонстрацію табличного і графічного компонентів лекційного заняття, зробило їх яскравішими (у прямому розумінні слова), гнучкішими, кращими для сприймання. Це в рівній мірі зручно як викладачеві, так і студентові. Разом з тим на якомусь етапі непомітно намітилася підміна змісту формою. Не викликає сумніву, що головною фігурою на лекції залишається викладач, що лише використовує сучасні технології для навчання студентів. Доскональне знання викладачем предмету, уміння дохідливо зі значною кількістю прикладів викласти його не «за папірцем», а у вільній манері, високо цінувалися студентством. Така свого роду віртуозність формується роками шляхом як занурення викладача в певну галузь знань, так і засвоєння ним безлічі науково-методичних підходів.

За нашими спостереженнями, комп'ютерні технології не тільки розширюють можливості лектора, що само по собі викликає тільки схвалення, але і, на жаль, сприяють формуванню нової специфічної генерації викладачів, які втрачають цінні традиційні лекторські якості. Нерідко лекція трансформується в демонстрацію переважно текстових слайдів (що вже викликає подив, оскільки слайди повинні містити формули, таблиці, графіки, але ніяк не текстовий матеріал) з подальшим їх озвучуванням лекто-

ром (хоча письменність аудиторії очевидна). При цьому викладачі нової генерації практично не заповнюють додатковими коментарями, прикладами проміжки між демонстрацією окремих слайдів, вважаючи це зайвим (а, можливо, і непосильним для себе). Подібна методика читання лекції, що є результатом надмірного захоплення мультимедійним супроводом, навряд чи корисна студентам (яким замість такої лекції можна запропонувати отримати мультимедійну версію лекції на флеш-пам'ять, а саму лекцію, як таку, що нічого не дає додатково, можна не читати зовсім), і, на нашу думку, не повинна схвалюватися викладацьким співтовариством як не відповідна основним принципам лекційного заняття. Одночасно саме такі лекції останнім часом починають домінувати, високо оцінюватися і підноситися як лекції, що відповідають викликам сучасності.

Викладачі, особливо початківці, формуються в деформованій на користь мультимедійних технологій системі координат і втрачають можливість навчитися класичному лекторському мистецтву, що вимагає вільної, грамотної і невимушеної усної мови, уміння професійно, доброзичливо і швидко відреагувати на питання або репліку з боку студентської аудиторії. Цілепопільні викладачів втрачає прагнення оволодіти ораторськими навичками, які стають непотрібними, і вважає це нормою. Одночасно викладачі, що вже мають ці якості, вимушені деколи відмовлятися від них і замінювати живу мову на лекції показом слайдів, щоб не стати об'єктом постійної критики.

Підводячи підсумок, слід зробити два висновки:

1) мультимедійний супровід лекцій на сьогодні об'єктивно необхідний і сприяє її насиченню додатковими візуальними (табличними, графічними, схематичними тощо) елементами, що дає позитивний ефект при сприйнятті студентами лекційного матеріалу; 2) метою лекції є не застосування мультимедійної технології, а якісний і цікавий виклад учбового матеріалу, у тому числі і із залученням допоміжних (мультимедійних) засобів навчання, тобто використання мультимедійного обладнання на лекціях повинне виходити з принципу достатньої доцільності. Зневага до класичної університетської лекції і різкий відхід від неї примітивує навчальний процес і знижує компетентнісний рівень викладача, перетворюючи його з творчого працівника в технічного оператора.

СИМУЛЯЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО АКТУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЗ ЯК ЗАСІБ КОРЕЛЯЦІЇ ВОЛОДІННЯ BUSINESS ENGLISH

*О. В. Глоба, к.філол.н., доцент; С. Д. Щербина, к.філол.н., доцент
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Одним із головних критеріїв володіння Business English є вміння вести діалогічну бесіду з використанням термінології, притаманної тій чи іншій сфері ділового спілкування. Традиційною методикою навчання діалогічному мовленню є комунікативна методика, яка застосовується протягом всього курсу вивчення іноземної мови, починаючи з довузівського етапу. Існують різні шляхи навчання діалогічного мовлення, з яких можна виділити два основні. Перший шлях – «згори вниз» – навчання діалогічного мовлення розпочинається зі слухання діалогу зразка з його подальшим варіюванням, а згодом і створенням власних діалогів в аналогічних ситуаціях спілкування. Другий – «знизу вгору» – надання елементів для самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, що не включає прослуховування діалогів – зразків.

Під час навчання за комунікативною методикою діалогічного мовлення використовуються такі методичні прийоми, як спілкування в межах певного контексту чи ситуації (contextualised practice), складання діалогу з розрізнених реплік (jumbled dialogues), наповнення й завершення діалогу (dialogue completion), складання діалогу «крок за кроком» (discourse chains), а також на основі програми чи схеми спілкування, складання діалогів за опорними сигналами (cued dialogues) та письмове складання діалогів.

Проте довузівська методика навчання діалогічному мовленню «не спрацьовує», коли студентам пропонують спілкуватись, вживаючи специфічну термінологію, оскільки остання не дозволяє вживати синонімічні вирази чи переходити до описової передачі терміну, бо тоді діалог звучить непрофесійно. Запропонована нами методика з використанням ПЗ синтезує обидва шляхи навчання діалогічному мовленню – «згори вниз» і «знизу вгору», оскільки містить елементи обох підходів. Насамперед мова йдеться про навчальний цикл ProFile 1, ProFile 2 і ProFile 3.